

Memo

Datum 20 januari 2025
Documentnummer M219952.017.R3/ASA
Onderwerp Motivering spuitzone Stationsweg ong. te Herkenbosch

Inleiding

Op de locatie Stationsweg ong. te Herkenbosch wordt een nieuwe woning met de daarbij behorende buitenruimte gerealiseerd. Bij de afwegingen bij de ruimtelijke procedure dient tevens rekening te worden gehouden met het (mogelijke) gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op aangrenzende agrarische percelen.

Bij het mogelijk maken van een nieuwe gevoelige bestemming (bijvoorbeeld een woning) nabij een bestemming die dergelijke teelten mogelijk maakt, dient namelijk de mogelijke risico's voor de volksgezondheid in acht te worden genomen. Bij dergelijke teelten kunnen gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt. Via drift kunnen deze middelen blootstelling aan derden veroorzaken.

Mogelijke activiteiten op naastgelegen perceel

De percelen ten westen van het projectgebied zijn bestemd tot 'Agrarisch met waarden – Landschapswaarden – 1'. De voor 'Agrarisch met waarden - Landschapswaarden - 1' aangewezen gronden zijn bestemd voor de uitoefening van een agrarisch bedrijf. Onder de uitoefening van een agrarisch bedrijf wordt verstaan een bedrijf, gericht op het voortbrengen van producten door middel van het telen van gewassen en/of het houden van dieren, nader te onderscheiden in:

- akker- en vollegrondstuinbouw: de teelt van gewassen op open grond, daaronder niet begrepen sier-, fruit- en bollenteelt;
- grondgebonden veehouderij: het houden van melk- en ander vee (nagenoeg) geheel op open grond (waaronder ook begrepen een paardenfokkerij);
- sierteelt: de teelt van tuin- en potplanten en/of bomen, al dan niet met behulp van kassen en al dan niet gecombineerd met de handel in deze gewassen;
- fruitteelt: de teelt van fruit op open grond;
- bollenteelt: de teelt van bloembollen in samenhang met de teelt van bolbloemen.

Locatiespecifieke beschrijving

Momenteel zijn de percelen voornamelijk in gebruik als akkerbouwgrond. De afgelopen jaren zijn ter plekke gewassen als maïs, bieten en asperges geteeld. De eigenaar van de grond is niet voornemens om de komende jaren andere teeltvormen dan akkerbouw toe te passen. Voor deze teelten is sprake vooral sprake van neerwaartse spuittechnieken met beperkte drift. Op basis van de planologisch-juridische kaders is het mogelijk ter plekke andere teeltvormen als fruitteelt toe te passen waarbij gebruik wordt gemaakt van op- en zijwaartse bespuiting. In voorliggend memo wordt dan ook uitgegaan van alle mogelijke spuittechnieken.

Wetgeving Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)

Bij de milieubelastende activiteit staat welke inhoudelijke regels uit hoofdstuk 4 en hoofdstuk 5 van toepassing zijn. Deze regels gelden voor de gehele milieubelastende activiteit inclusief de functioneel ondersteunende activiteiten. In paragraaf 4.64 wordt ingegaan op het gebruiken van gewasbeschermingsmiddelen of meststoffen op braakliggende landbouwgronden en bij het telen van gewassen in de openlucht.

In artikel 4.723c van het Bal is opgenomen dat met het oog op het beschermen van de gezondheid, bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen techniek wordt toegepast die een driftreductie bereikt van ten minste 75% ten opzichte van een referentietechniek. Op het testen van deze driftreductie is het Meetprotocol voor het vaststellen van de driftreductie van neerwaartse en op- en zijwaartse spuittechnieken van toepassing. In het Bal zijn daarvoor de referentietechnieken opgenomen per teeltvorm.

Met het oog op het beschermen van de gezondheid worden geen gewasbeschermingsmiddelen gebruikt als de windsnelheid meer is dan 5 m/s, gemeten op 2 m boven de grond bij neerwaarts bespuiten en 1 m boven boomhoogte bij op- en zijwaarts bespuiten.

In het Bal is verder geen aanvullende wetgeving opgenomen.

Gebruik gewasbeschermingsmiddelen

Voordat gewasbeschermingsmiddelen in Nederland mogen worden aangewend, dienen eerst de risico's voor mens, dier en milieu in beeld te worden gebracht. Pas nadat is geconstateerd dat het betreffende gewasbeschermingsmiddel geen schadelijke effecten heeft op mens, dier en milieu, mogen de middelen worden toegelaten. Vooropgesteld moet worden dat in Nederland enkel mag worden gewerkt met gewasbeschermingsmiddelen welke een uitvoerige toetsing hebben doorstaan. Dit wordt verwoord in een brief¹ van de minister van landbouw, natuur en voedselkwaliteit aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

“Alle gewasbeschermingsmiddelen worden vóór goedkeuring van de werkzame stof en vóór toelating in een lidstaat beoordeeld op risico's voor mens, dier en milieu. Een middel kan slechts worden toegelaten als er geen schadelijke effecten zijn voor mens en dier en geen onaanvaardbare effecten voor het milieu. In de risicobeoordeling van het aanvraagdossier wordt rekening gehouden met alle relevante groepen mensen die blootgesteld kunnen worden aan het middel bij gebruik, bewerking en consumptie. Dit betreft behalve degene die de middelen professioneel toepast ook omwonenden van landbouwgebieden en toevallige omstanders. De risicobeoordeling gaat uit van de meest kwetsbare groepen: kinderen en zwangeren. Daarnaast worden aspecten als reprotoxiteit (schadelijk voor de voortplanting) en mutageniteit (schadelijk voor het erfelijk materiaal) beoordeeld.

In het advies van de Gezondheidsraad werd verwezen naar een nieuw gemeenschappelijk Europees model voor de beoordeling van de risico's voor, onder andere, omwonenden. Dit model is inmiddels ingevoerd en wordt door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) gehanteerd bij de beoordeling. Met dit model heeft het Ctgb ook een selectie van eerdere toelatings beoordeeld en daaruit kon de conclusie worden getrokken dat het nieuwe model, ten opzichte van de oorspronkelijke beoordeling, geen nieuwe inzichten over

¹ Kamerstukken II, 27858, nr. 409.

bestaande middelen opleverde. De tot dan toe door Nederland gebruikte modellen bleken voldoende beschermend te zijn.”

Bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen dient niet alleen ingegaan te worden op chemische gewasbeschermingsmiddelen, maar alle gewasbeschermingsmiddelen, zoals deze ook kunnen worden gebruikt bij biologische teelten. Onlangs heeft een voorzieningenrechter uitspraak gedaan dat ook bij biologische teelt met middelen kan worden gespoten die mogelijk schadelijk zijn voor de menselijke gezondheid (ECLI:NL:RBEL:2024:412).

Daarom moet in alle mogelijke gevallen worden gewerkt met spuitvrije zones.

Spuitzones

Op het moment dat een nieuwe gevoelige bestemming mogelijk wordt gemaakt in de nabije omgeving van agrarische percelen waar gebruik kan worden gemaakt van alle mogelijke gewasbeschermingsmiddelen, dient aandacht te worden besteed aan spuitzones. Voor de nieuw te realiseren gevoelige functie moet immers een goed woon- en leefklimaat worden gegarandeerd. Op het moment dat op bepaalde gronden boomgaarden mogen worden gesitueerd, zal de agrariër gewasbeschermingsmiddelen aanwenden waaraan burgers via driftwerking kunnen worden blootgesteld.

De term ‘drift’ heeft betrekking op de hoeveelheid gewasbeschermingsmiddel dat bij het spuiten van het perceel buiten het agrarische perceel op de grond terecht kan komen dan wel door hoogte door de lucht kan worden verspreid. Concreet ziet de term ‘driftwerking’ op situaties waarin een deel van de spuitvloeistof verwaait tijdens het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Driftwerking heeft tot gevolg dat zowel mensen als dieren in contact kunnen komen met gewasbeschermingsmiddelen welke op een naburig agrarisch perceel worden aangewend. Driftwerking leidt met name tot gezondheidsrisico’s indien gewasbeschermingsmiddelen worden aangewend die een hoge toxiciteit bevatten of als kwetsbare groepen in aanraking komen met gewasbestrijdingsmiddelen.

De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) heeft in haar uitspraak van uitspraak van 31 maart 2010² geoordeeld dat de Nederlandse wet- en regelgeving niet voorziet in bepalingen omtrent de minimaal aan te houden afstanden tussen agrarische percelen waarin bestrijdingsmiddelen kunnen worden aangewend en nabijgelegen woningen en tuinen. Daaromtrent heeft zij in haar uitspraak de volgende passage opgenomen:

“Ten aanzien van de in acht te nemen spuitzone met betrekking tot het perceel gelegen ten westen van de Vogelenzangseweg wordt overwogen dat er geen wettelijke bepalingen zijn inzake de minimaal aan te houden afstanden tussen boomgaarden waarin met bestrijdingsmiddelen kan worden gespoten en nabijgelegen woningen en tuinen. Het college hanteert in de provinciale toetsingpraktijk de vuistregel dat tussen gevoelige functies en agrarische bedrijvigheid in de fruitsector in het algemeen een minimale afstand van 50 meter dient te worden aangehouden in verband met een eventuele schadelijke blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen. Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen, onder meer in haar uitspraak van 23 september 2009 in zaak nr. 200900570/1/R2, is toepassing van de vuistregel om een afstand aan te houden van 50 meter tussen gevoelige functies en agrarische bedrijvigheid in de fruitsector waarbij gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt, in het algemeen niet onredelijk.”

² ABRvS 31 maart 2010, nr. 200904633/1/R2.

De Afdeling bevestigt deze ingezette lijn in haar uitspraak³ van 30 maart 2016. Zij voegt hier nog aan toe dat een kortere afstand dan 50 meter in bepaalde gevallen ook redelijk kan zijn indien aan dit standpunt een deugdelijke motivering ten grondslag wordt gelegd. Hieromtrent overweegt de Afdeling als volgt:

“De Afdeling heeft in de tussenuitspraak overwogen dat een afstand van 50 m tussen gevoelige functies en agrarische bedrijvigheid waarbij gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt in het algemeen niet onredelijk wordt geacht. Dit brengt echter niet met zich dat een kortere afstand in een bepaalde situatie niet redelijk zou kunnen zijn, indien aan die afstand een deugdelijke motivering ten grondslag is gelegd.”

De Afdeling borduurt in haar uitspraak van 6 juni 2018⁴ voort op dit uitgangspunt en oordeelt in deze zaak als volgt:

“De Afdeling stelt voorop dat wanneer het gaat over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen geen wettelijke bepalingen bestaan over de minimaal aan te houden afstanden tussen gronden waarop gewassen worden geteeld en nabijgelegen woningen. In het kader van een bestemmingsplan dient een afweging van alle bij het gebruik van de gronden betrokken belangen plaats te vinden, waarbij de aan te houden afstand tussen het telen van fruit en nabijgelegen gevoelige objecten zodanig gekozen dient te worden dat een aanvaardbaar woon- en leefklimaat ter plaatse van het gevoelige object kan worden gegarandeerd.”

Onlangs heeft een voorzieningenrechter uitspraak gedaan dat ook bij biologische teelt met middelen kan worden gespoten die mogelijk schadelijk zijn voor de menselijke gezondheid. Een certificering van bijvoorbeeld SKAL volstaat niet om zomaar af te wijken van de 50 meter (ECLI:NL:RBEL:2024:412).

Op basis van bovenstaande jurisprudentie heeft als uitgangspunt te gelden dat een spuitzone voor bebouwing van 50 meter wordt aangehouden welke wordt gemeten vanaf de bestemmingsgrens. Van deze vaste richtafstand kan worden afgeweken, mits deze afwijking deugdelijk wordt gemotiveerd.

De vaste afstandsgrens die de Afdeling in haar jurisprudentie als ‘niet onredelijk’ beschouwd, is in de praktijk met name van belang voor boomkwekerijen en boomgaarden omdat gewasbeschermingsmiddelen daarbij niet alleen neerwaarts worden gespoten ten behoeve van onkruidbestrijding, maar ook zij- en opwaarts worden gespoten ten behoeve van de bestrijding van schimmels en plaagdieren. Indien de fruitteelt in zijn fruitboomgaard met een zij- en opwaartse spuittechniek te werk gaat, leidt dit tot de meeste drift omdat het gewasbeschermingsmiddel door de hoogte via de lucht wordt verspreid. Derhalve wordt de zij- en opwaartse spuittechniek maatgevend geacht voor mogelijke gezondheidsrisico's. Daar komt bij dat het middelengebruik in de fruitteelt aanzienlijk hoger ligt dan in de boomteelt en de toxiciteit van de gebruikte middelen ook hoger is. Derhalve wordt de fruitteelt maatgevend geacht voor spuitzones.

³ ABRvS 30 maart 2016, nr. 201402301/3/R3.

⁴ ABRvS 6 juni 2018, nr. 201702431/1/R1.

Driftreducerende maatregelen

Initiatiefnemer is in gesprek gegaan met de eigenaren van de omliggende agrarische percelen over het al dan niet gebruik maken van gewasbeschermingsmiddelen of het vastleggen van een 'spuitvrije' zone van 50 meter rond het beoogde woonperceel. Met een aantal eigenaren is een verklaring/machtiging getekend dat zij afzien van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op 50 meter van het woonperceel. Deze percelen worden middels de functieaanduiding 'spuitvrije zone' verankerd op het besluitvlak dat als bijlage bij de omgevingsvergunning wordt gevoegd. Deze aanduiding 'spuitvrije zone' wordt te zijner tijd overgenomen in de wijziging van het Omgevingsplan.

Tekening spuitvrije zone rond woonperceel

Voor een aantal percelen ten noorden van het woonperceel is door de grondeigenaar geen machtiging getekend. Ten aanzien van deze percelen is een nadere onderbouwing noodzakelijk dat sprake is van een gezonde leefomgeving.

Op basis van het jaarlange gemiddelde van de KNMI is de overwegende windrichting van zuidwest naar noordoost. Doordat de agrarische percelen ten noorden van het projectgebied liggen, wordt mogelijke drift over het algemeen weggeblazen van het woonperceel. De kans dat drift zich in zuidelijke richting naar het woonperceel manifesteert is dan ook klein.

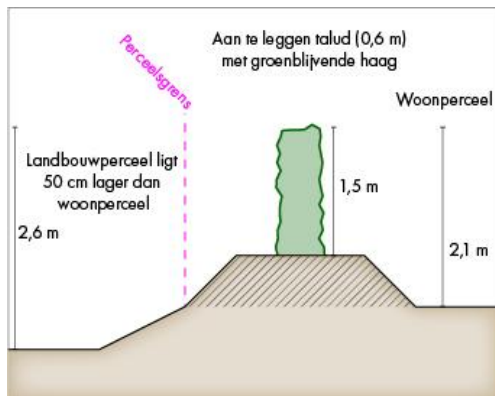
Tussen de agrarische percelen en het beoogde woonperceel zijn verder geen voorzieningen aanwezig die mogelijk driftwerend kunnen werken als bebouwing en brede bosschages. De bestaande beplanting ter plekke is van matige kwaliteit en zal ten behoeve van het project worden verwijderd. De driftreducerende werking van de bestaande beplanting is dan ook beperkt.

Initiatiefnemer treft een aantal driftwerende voorzieningen. Door het bouwplan zullen graafwerkzaamheden plaatsvinden waarbij grond vrijkomt. Deze grond, door het uitgraven van de kelder en de laagte voor infiltratie hemelwater van de nieuwe woning, wordt op het eigen terrein verwerkt.

Initiatiefnemer gebruikt deze grond voor het aanleggen van een talud van ongeveer een halve meter hoog langs de perceelsgrens. Hierop komt – conform het door de Omgevingscommissie MER geaccordeerd landschappelijk inpassingsplan - een bladhoudende (beuken)haag.

Om kunnen spreken van een adequate driftreducerende haag, dient deze aan een aantal eisen te voldoen:

1. De planten waaruit de haag bestaat staan aaneengesloten, bij voorkeur 3 planten per strekkende meter;
2. Het onderhoud is erop gericht om de haag gesloten te houden. Er mogen geen openingen ontstaan;
3. De breedte van de haag is minstens 0,5 meter breed. Voor een goede werking wordt echter een breedte van 1 meter geadviseerd. De breedte van 1 meter is ook in het landschappelijk inpassingsplan (geaccordeerd door de Omgevingscommissie MER) vastgelegd;
4. De haag is 1 meter hoger dan de maximale hoogte van de gewassen van de op dat moment gebezigde teelt die bespoten worden. Bij de gangbare zij- en opwaartse spuittechnieken in de fruitteelt bevinden de spuitdoppen zich op een hoogte van 2,25 meter boven maaiveld. Bij neerwaartse technieken (gebruikelijk bij overige teelten) wordt een spuitdophoogte van 50 cm boven de gewassen gehanteerd. De beoogde hoogte van de driftwerende voorziening is ten opzichte van de spuitdoppen dus hoger.

In het landschappelijk inpassingsplan zijn de eisen opgenomen omtrent de soorten (beukenhaag is bladhoudend/groenblijvend), aanplant (4 stuks per strekkende meter), onderhoud en hoogte van 1,5 m en een breedte van 1 m. Doordat de naastgelegen landbouwgrond 60 cm lager ligt dan het woonperceel, bedraagt het hoogte van de afscheiding in totaal 2,60 meter. Daarmee wordt aan bovenstaande eisen voldaan.

Conclusie

Op de locatie Stationsweg ong. te Herkenbosch wordt een nieuwe woning met de daarbij behorende buitenruimte gerealiseerd. Bij de afwegingen bij de ruimtelijke procedure dient tevens rekening te worden gehouden met het (mogelijke) gebruik van alle mogelijke gewasbeschermingsmiddelen op aangrenzende agrarische percelen.

In voorliggend memo is uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- Maatgevende driftverspreiding, als gevolg van het zij- en op- en neerwaarts toepassen van gewasbeschermingsmiddelen, met een wettelijke driftreductie van 75%;

- Het gebruik van voor de gezondheidsrisico's maatgevende gewasbeschermingsmiddelen die voor agrarische teelten toegelaten zijn;
- Voor de westelijk en zuidelijk gelegen percelen is met de grondeigenaar een overeenkomst gesloten dat deze niet worden bespoten binnen een afstand van 50 meter van de perceelsgrens van de nieuw te realiseren woning;
- Voor de noordelijke percelen is dit niet het geval, waardoor ter plekke wel gewasbeschermingsmiddelen kunnen worden toegepast;
- Echter, door de hoofdzakelijke windrichting vanuit het zuidwesten wordt mogelijke drift meestal in noordoostelijke richting geblazen, dus weg van het projectgebied;
- Nabij de perceelsgrens wordt een driftreducerende bladhoudende/groenblijvende haag op een talud aangeplant. Omdat momenteel sprake is van akkerbouw met de daarbij behorende neerwaartse spuittechniek wordt hiermee voldoende bescherming geboden;
- Mochten in de toekomst plannen zijn om ten noorden van het projectgebied andere (hogere) teelten toe te gaan passen, zal de haag verticaal doorgroeien. Bij het toepassen van fruitteelt worden de fruitbomen doorgaans klein aangeplant, moeten het eerste jaar aanslaan en lopen daarna pas uit. Binnen die tijd groeit de beukenhaag tot voldoende hoogte. De haag dient 1 meter hoger te zijn dan de maximale hoogte van de gewassen die bespoten worden. Doordat (laagstam)fruitbomen maximaal 3 meter hoog worden en sprake is van een hoogteverschil van ruim 1 meter van de bodem van het agrarisch perceel en de top van het talud, dient de haag maximaal 3 meter hoog te zijn. Ook in toekomstige mogelijke situaties blijft daarom sprake van een adequate windhaag.

Op grond van het voorgaande wordt geconcludeerd dat binnen het projectgebied sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat en de ontwikkeling geen beperkingen veroorzaakt voor derden.

ir. A.H.E. Sauren
Aelmans Ruimte, Omgeving & Milieu B.V.